

Reseberättelse från Kanada

Patrik Skult
miljösekreterare i Ingå och Sjundeå
1.3.1999

De två sista veckorna i oktober 1998 tillbringade vi i östra Kanada, huvudsakligen Quebec, och gjorde också en biltur, sammanlagt körde vi 5000 km, genom New Brunswick till atlantkusten i Nova Scotia. Orsaken till resan var språkförhållandena i Quebec; av en befolkning på 6,9 miljoner talar 80 % franska, och min fru studerade tvåspråkighetsproblematiken i engelskspråkiga skolor i en dominerande franskspråkig miljö. Jag fick tillfälle att se litet av den nya världen. Quebec är Kanadas största provins på 1,5 milj. km² där medeltemperaturen i Montreal i söder är +22 °C sommartid och -9 °C vintertid medan det 2000 km rakt norrut är arktisk tundra. Vädret i Montreal, dit flyget gick, motsvarade vädret i södra Finland, några plusgrader och bara de sista löven kvar på träden. Vi hade omväxlande väder med sol, blåst, regn och mot slutet snö i bergen i New Brunswick.

St.Lawrencefloden och flodmynningen är centrum för den ekonomiska aktiviteten i provinsen, vid dem ligger städerna, industrierna och jordbruksslätterna. Floden är en viktig trafikled, 100 miljoner ton varor per år, från och till kontinentens inre, de stora sjöarna. En indikator och symbol för föroreningen av floden och flodmynning är den ca 5 m långa vita belugan (*Delphinapterus leucas*), en släkting till narvalen. Huvudutbredningen är i de arktiska vattnen norr om Kanada, men en skild population lever stationärt i flodmynningen och i St.Lawrencebukten. Populationen har gått ned från flera tusen till några hundra individer under de senaste hundra åren och den har inte ökat efter att jakten på den upphörde på 50-talet. Det är frågan om miljögifter som ansamlas högst uppe i näringskedjan och stör reproduktionen, immunsystemet osv. Låter bekant från Östersjöns gråsäl, eller hur?

Miljöministerierna i Quebec och Kanada inledde 1988 en omfattande aktion för att rädda St.Lawrenceflodens ekosystem. Projektet fortsätter med en budget på sammanlagt motsvarande 765 milj.FIM på 5 år till 2003. Enligt min sagesman på miljöministeriet i Quebec City har framsteg gjorts, 106 viktiga industrier har betydligt minskat sina giftiga utsläpp i floden med hjälp av stöd för reningsteknologi. Belugan har fått en egen nationalpark och har enligt den senaste undersökningen stabiliserat sin population. Aktionsplanen innebär också ett vidsträckt samarbete mellan myndigheterna, industrier, universitet, forskningsinstitut, frivilliga miljöorganisationer och samhällena längs floden och flodmynningen. Kommittéer (10 st) arbetar lokalt och kan för sina miljöprojekt inom ramen för aktionsplanen för St.Lawrence få delfinansiering upp till 50% från miljöministeriet; detta stöd är inte avsett för lagstadgade åtgärder. Antalet aktiva deltagare i aktionsplanen beräknas var ca 2000 personer. Man satsar också på kunskapsspridning genom Biosphere i Montreal, en Heureka-liknande informationsanläggning som koncentrerar sig på världshavens och St.Lawrenceflodens miljöproblematik. Mer uppgifter om St.Lawrence Action Plan finns på webben (www.slv2000.qc.ec.gc.ca).

Aktionsplanen för St.Lawrence har tydliga drag av Agenda 21, men den har startats tidigare och överhuvudtaget tycktes begreppet Lokal Agenda 21 inte vara speciellt väl känt i Quebec.

Miljöförvaltningen i Quebec består av ett miljöministerium, som har 16 regionala kontor. De större kommunerna har miljötjänstemän, som skall övervaka de lokala miljöreglerna, som fastställs av ministeriet. Vad dessa regler kan innehålla fick jag inte klart för mig; den enda miljölag där beslutet fattas på kommunal nivå gäller avloppsvattnen från enskilda hus på glesbygden. Tillstånd för större anläggningar ges av ministeriet eller dess regionala kontor, och kommunen ger ett utlåtande där man tar ställning till om de lokala regelverken utgör hinder för beviljande av tillstånd för anläggningen.

Det finns ännu en del att göra inom miljövärden i Kanada. Vattenslöseriet är t.ex. enormt, alla toaletter spolas med 12 liter vatten, duscharna är fast monterade i väggen och några termostatkranar syntes inte till. I en tidning såg vi en notis om att vattenklosetter av kanadensisk typ köptes i Kanada, fördes över gränsen och illegalt installerades i USA, där reglerna nyligen skärpts så att litet mindre vattenkrävande modeller skall användas. På landsbygden finns ställvis ansamlingar av skrot kring husen, som får våra motsvarande problem att blekna.

Naturen i östra Kanada ser i många avseenden likadan ut som i Finland, skogarna i de relativt bebodda områdena vi rörde oss i var avverkade, men planteringarna inte särskilt välvårdade, och stora träd ännu sällsyntare än hos oss. Luftföroreningarna i området kring St.Lawrencefloden syntes i en avsak-

nad av skägglav, som blev uppenbar då vi i Nova Scotia vid atlantkusten plötsligt körde genom skogar med långa tofsar av skägglav. Det var också på Cape Breton Island i Nova Scotia som vi såg vithövdad havsörn, i flera exemplar och på nära håll, och sedan som en höjdpunkt också valar och delfiner, tyvärr inte blåval, men grindvalen (*Globicephala melaena*) fick duga, den blir ca 8 m lång. Det är valar av samma art som på Färöarna drivs in på grunt vatten och slaktas.

Vi såg också Bay of Fundy, där världens största skillnad mellan hög- och lågvatten uppmätts, vi såg rastande snögäss i massor, vi åt hummer och såg på Titanicutställningen i Maritime museum i Halifax. Ja, och vi inledde besöket med att se Montreal Canadians med Saku Koivu mot Chicago Black Hawks...